

SPREUKEN

4-5

Wijsheid bewaakt het hart en beschermt
tegen seksuele verleiding.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/spreuken/4-5

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Overzicht en oproep om te luisteren	2 min	4
2	Leer als praktisch onderwijs	5 min	5
3	David leert Salomo wijsheid zoeken	3 min	7
4	Kwaad gezelschap vormt je karakter	3 min	9
5	Het pad van de rechtvaardigen als dageraad	2 min	11
6	Christus' komst en een volwassen gemeente	4 min	12
7	De heerlijkheid van de komende dag	2 min	14
8	Het Koninkrijk groeit naar rijpheid	2 min	15
9	Licht en duisternis groeien uiteen	3 min	17
10	Het hart en ware reinheid	4 min	18
11	Wat het hart in- en uitgaat	2 min	21
12	Bewaak je hart tegen schadelijke invloed	3 min	22
13	Vermaak, afstomping en zelfonderzoek	5 min	23
14	Je woorden onthullen je hart	2 min	26

15	Je blik bepaalt het pad van je voeten	2 min	27
16	Waarschuwing voor de immorele vrouw	3 min	28
17	De verleidelijke woorden van overspel	2 min	29
18	De bittere gevolgen van verleiding	3 min	31
19	De vreemde vrouw en berouw achteraf	3 min	32
20	Het huwelijk als bescherming tegen begeerte	3 min	34
21	Intimiteit en wederzijdse bescherming	3 min	36
22	God ziet zonde en wijsheid ziet de afloop	4 min	37
	Om verder te lezen		39

1

Overzicht en oproep om te luisteren

We zijn bezig met een overzicht van het boek Spreuken. Misschien lijkt het daar niet op, omdat we de tijd hebben genomen om vrij uitvoerig over bepaalde verzen te praten. Daarom zou ik moeten zeggen dat het een enigszins traag verlopend overzicht van het boek Spreuken is. Op een gegeven moment gaan we het boek Spreuken thematisch bekijken. Dan nemen we elk onderwerp dat in het boek terugkomt en nemen we het hele boek door op zoek naar wat het over dat onderwerp zegt. Maar op dit moment probeer ik de eerste negen hoofdstukken te behandelen. Welnu, de eerste zeven hoofdstukken bestaan in wezen uit Salomo's aansporing aan zijn zoon om wijsheid te zoeken. Je zou misschien denken dat hij daar niet zoveel hoofdstukken voor nodig zou hebben, maar hij is enthousiast over het onderwerp.

Tot nu toe hebben we de hoofdstukken 1 tot en met 3 bekeken. De hoofdstukken 4 tot en met 7 liggen nog voor ons voordat we bij iets komen wat een beetje nieuw is. Maar zelfs dat is een pleidooi om wijsheid te zoeken. Het is alleen zo dat hoofdstuk 8 min of meer een op zichzelf staand hoofdstuk is. Daarin wordt wijsheid voorgesteld als een vrouw die een beroep doet op de mensenkinderen om haar te zoeken in plaats van dwaasheid.

De hoofdstukken waar we nu in zitten — de hoofdstukken 2, 3, 4, 5 enzovoort — beginnen meestal met een aansporing om te luisteren naar wat de vader tegen zijn zoon zegt. We zijn nu in hoofdstuk 4. Hij zegt:

Luister, kinderen, naar de vermaning van een vader en sla er acht op om inzicht te leren kennen, want ik geef jullie goede lessen: verlaat mijn onderricht niet!

SPREUKEN 4:1-2

2

Leer als praktisch onderwijs

Ik wil iets zeggen over leer, want binnen ons theologische of godsdienstige referentiekader denken we bij leer waarschijnlijk allereerst aan leerstellingen over de aard van God en aan theologische begrippen: de Drie-eenheid, de godheid van Christus, rechtvaardiging door geloof, en misschien zelfs leerstellingen over de eindtijd of de soevereiniteit van God. Dat zijn de dingen waaraan we tegenwoordig gewoonlijk denken bij leer. Met andere woorden: theologische begrippen.

Maar het Engelse woord ‘doctrine’, dat hier met ‘leer’ is weergegeven, betekent eenvoudigweg onderwijs. Het woord zelf zegt je niet waar dat onderwijs over gaat. Het is gewoon onderwijs. Het onderwijs in Spreuken lijkt niet zozeer te gaan over wat wij als diepgaande theologische begrippen zouden beschouwen. Daar gaat hij niet diep op in. Hij onderwijst wijsheid. Hij onderwijst hoe je juist moet leven. Hij onderwijst hoe je beslissingen neemt waar je geen spijt van zult krijgen. Het is dus praktisch onderwijs.

Ik wil hierop wijzen omdat dit ook in het Nieuwe Testament zo is, hoewel we er vaak niet op die manier over denken. Wanneer we bij het Nieuwe Testament komen, denken we dat leer wel moet gaan over het hebben van de juiste opvattingen en de juiste begrippen. Maar dat is niet noodzakelijkerwijs hoe ook het Nieuwe Testament het woord opvat. Het gaat meer over hoe je juist moet leven.

Dit kwam ter sprake tijdens een telefoongesprek in de radio-uitzending. Een vrouw sprak over leer. Ze had het trouwens over Spreuken. Ze vroeg naar Spreuken en of Spreuken bruikbaar is voor leer. Ik wist niet helemaal zeker wat de beller bedoelde, maar ik had het gevoel dat zij bij leer niet aan hetzelfde dacht als wat de Bijbel volgens mij met die term bedoelt. Ik liet haar Titus zien, en ik zal je laten zien wat ik haar liet zien.

In Titus hoofdstuk 2 hebben we een goed voorbeeld van wat Paulus als gezonde leer beschouwt. Ik heb een aantal jaren deel uitgemaakt van een beweging die de noodzaak van gezonde leer benadrukte. Daarmee bedoelde men voornamelijk de juiste eschatologie. De juiste opvattingen over de eindtijd hebben, dat noemden zij gezonde

leer. Ik weet zeker dat de juiste opvattingen over de Drie-eenheid en de juiste opvattingen over rechtvaardiging door geloof ook heel belangrijk waren. Dat waren de dingen die zij gezonde leer noemden.

Paulus gebruikt de term gezonde leer in Titus hoofdstuk 2, vers 1. Hij zegt:

Maar u, spreek wat bij de gezonde leer past.

TITUS 2:1

Wat zijn die dingen? In de volgende verzen vertelt hij ons wat hij als gezonde leer beschouwt:

De oudere mannen moeten beheerst zijn, eerbaar, bezonnen, gezond in het geloof, in de liefde, in de volharding.

TITUS 2:2

Niets daarvan heeft te maken met theologische begrippen. Het heeft te maken met karakter en gedrag. Dan staat er in vers 3:

Evenzo moeten de oudere vrouwen in hun gedrag zijn zoals het heiligen past: geen kwaadspreeksters, niet verslaafd aan veel wijn, maar leraressen van het goede,

TITUS 2:3

Met andere woorden, wat moeten zij doen? Gezonde leer onderwijzen. Je onderwijst de oudere mannen in de gezonde leer. Wat houdt dat in? Je leert hun dat ze nuchter en eerbiedig moeten zijn. Zo onderwijs je ook de oudere vrouwen in de gezonde leer. Je leert hun dat ze eerbiedig en nuchter moeten zijn.

Dan staat er in vers 4 dat de oudere vrouwen de jonge vrouwen moeten leren:

opdat zij de jongere vrouwen leren verstandig te zijn, hun man lief te hebben, hun kinderen lief te hebben,

TITUS 2:4

Dit zijn werkelijk praktische, alledaagse dingen, die dicht bij het gewone leven staan. Ze gaan allemaal over gedrag:

hun eigen mannen onderdanig te zijn, opdat het Woord van God niet gelasterd wordt. Spoor evenzo de jongere mannen aan bezonnen te zijn.

TITUS 2:5-6

Niet één van de dingen die Paulus onder de categorie gezonde leer noemt, heeft te maken met je theologische overtuigingen. Dat wil niet zeggen dat theologische overtuigingen onbelangrijk zijn. Maar het betekent dat we bij leer vaak aan de verkeerde categorie informatie denken. Daarmee wordt niet de categorie van theoretische begrippen bedoeld. Leer is onderwijs over hoe je moet leven. We zien dat Salomo de term ook op die manier gebruikt.

3

David leert Salomo wijsheid zoeken

We zien dat bij Salomo ook zo. Hij zegt tegen zijn zoon, of in dit geval tegen zijn kinderen, in Spreuken 4:2:

want ik geef jullie een goede les: verlaat mijn onderricht niet!

SPREUKEN 4:2

Dit is blijkbaar wat zijn vader tegen hem zei. Wie was de vader van Salomo? David. Dit zijn blijkbaar de woorden van David, althans zoals zijn zoon Salomo ze heeft geparafraseerd. Hij zei:

want ik geef jullie een goede les: verlaat mijn onderricht niet!
Want ik was een zoon voor mijn vader, onervaren en een enig kind voor mijn moeder. Hij onderwees mij en zei tegen mij: Laat je hart mijn woorden vasthouden: neem mijn geboden in acht en leef. Verwerf wijsheid, verwerf inzicht, vergeet niet een van de woorden van mijn mond en wijk er niet van af. Verlaat de wijsheid niet en zij zal je bewaren, heb haar lief en zij zal je beschermen. Het beginsel van wijsheid is: verwerf wijsheid, en bij alles wat je verwerft: verwerf inzicht! Houd haar hoog en zij zal je verheffen. Zij zal jou vereren, als je haar omhelst. Zij zal je hoofd een bevallige krans geven, jou een sierlijke kroon schenken.

SPREUKEN 4:2-9

David had een aantal vrouwen, maar blijkbaar was Salomo de enige zoon die hij bij Bathseba had. Dit verwijst dus naar David en Bathseba. In wezen zei David tegen Salomo:

Zorg dat je wijsheid krijgt.

Dit was blijkbaar toen hij als jonge jongen bij zijn moeder op schoot zat. Dat verklaart veel, want toen hij na de dood van zijn vader een jonge man was, verscheen God aan hem en zei:

In Gibeon verscheen de HEERE 's nachts aan Salomo in een droom, en God zei: Vraag wat Ik u geven zal.

1 KONINGEN 3:5

en hij vroeg om wijsheid. Het is duidelijk dat hij daar een voorliefde voor had gekregen. Dat was wat bij hem opkwam als datgene wat hij het hardst nodig had. Zeer waarschijnlijk kwam dat door de invloed van David, die hem deze waarde had meegegeven.

Zij zal je beschermen.

Wijsheid zal je beschermen. Als je dwaas bent, zul je, met andere woorden, in de problemen raken, en wijsheid zal je daarvoor behoeden. In vers 7 is zij het voornaamste wat je moet verwerven. Hij zegt:

Zorg daarom dat je wijsheid krijgt.

Nu vers 10:

Luister, mijn zoon, en neem mijn woorden aan: de jaren van je leven zullen talrijk worden.

SPREUKEN 4:10

Opnieuw zien we hier het idee dat wijsheid je een lang leven geeft. Niet in elk afzonderlijk geval, maar over het algemeen gaat het wel die kant op.

4

Kwaad gezelschap vormt je karakter

Hij had in hoofdstuk 1 al gezegd dat zijn zoon op zijn hoede moest zijn voor leeftijdgenoten die hem ertoe zouden aanzetten gewelddadige en misdadige dingen te doen om rijkdom te verkrijgen. Dat is voor Salomo blijkbaar duidelijk het toppunt van dwaasheid. Een misdadige levensstijl nastreven is gewoon vragen om ellende. Misdaad loont uiteindelijk meestal niet.

Over de mensen die Salomo's zoon moest mijden, zegt hij dat ze zo verdorven zijn dat het is alsof ze zich voeden met geweld. Het voedt hen. Ze krijgen er energie van als ze eraan denken iemand pijn te doen, iemand tot slachtoffer te maken. Ze kunnen zelfs niet slapen als ze die dag niemand tot slachtoffer hebben gemaakt. Dit is ongetwijfeld

een hyperbool. Er zijn slechte mensen die waarschijnlijk prima kunnen slapen, ook als ze die dag geen slachtoffer hebben gemaakt. Maar wat hij in wezen zegt, is dat deze mensen doortrokken zijn van liefde voor het kwaad. Zozeer zelfs dat het een teleurstelling voor hen is en dat ze zich er druk om maken als ze die bepaalde dag niet genoeg kwaad hebben gedaan.

Dit is overdreven, maar hij zegt dat er beslist zulke mensen zijn, die eenvoudigweg liefhebbers van het kwaad zijn. Het kan voor ons moeilijk zijn om dat te beseffen of zo te denken. Want als we iemand iets zien doen wat echt slecht is, denken we: 'Er moet iets zijn. Ze zullen de dingen wel niet helder zien. Misschien zijn ze getraumatiseerd door hun jeugd of zoiets. Waarom zou iemand zulke afschuwelijke dingen doen?' Ongetwijfeld zijn er vaak dergelijke verklaringen, maar feit is dat mensen die slechte dingen doen vaak gewoon liefhebbers van het kwaad zijn.

Hoe ze liefhebbers van het kwaad zijn geworden, weten we niet. Het is niet erg waarschijnlijk dat veel baby's geboren worden met alleen maar een liefde voor het pijn doen van mensen. Er raakt in de loop van hun opvoeding iets verwrongen, misschien al vroeg. Maar feit is dat je mensen tegenkomt die precies het tegenovergestelde zijn van wat jij bent als iemand die God liefheeft, als iemand die mensen geen pijn wil doen. Misschien doe je mensen wel pijn, maar dan zal het per ongeluk zijn. Je hebt geen kwaadaardigheid en wreedheid in je.

Salomo zegt: ga niet om met mensen die dat in zich hebben. Zoals er in een latere spreuk in het boek staat:

Ga niet om met een opvliegend man, en laat u niet in met een driftig iemand, anders raakt u gewond aan zijn paden en haalt u een valstrik over uzelf.

SPREUKEN 22:24-25

Je leeftijdgenoten beïnvloeden door groepsdruk niet alleen je gedrag, maar zelfs je denken en je waarden. Je begint die van hen over te nemen. Je geest is kneedbaar — misschien is dat gelukkig, misschien juist ongelukkig. Door de juiste invloeden kan hij op een goede manier gevormd worden, maar hij kan ook op de verkeerde manier gevormd worden. En het gezelschap waarin je verkeert, oefent aanzienlijke druk op je

uit om op een bepaalde manier te denken, het met hen eens te zijn, de massa te volgen en je gedachten binnen het kader te houden waarmee je leeftijdgenoten instemmen. En als het toevallig mensen zijn die van geweld houden, zul je daar uiteindelijk zelf de smaak van te pakken krijgen als je niet bij hen weggaat. Maar er staat dat zij het brood van goddeloosheid eten en de wijn van geweld drinken.

5

Het pad van de rechtvaardigen als dageraad

Maar vers 18:

maar het pad van rechtvaardigen is als een schijnend licht, dat gaandeweg helderder gaat schijnen tot het volledig dag is geworden.

SPREUKEN 4:18

Het woord 'just' is hetzelfde als het woord 'righteous'. Ik denk dat de New American Standard zegt:

Het pad van rechtvaardige mensen is als de stralende zon.

En vervolgens:

Ook hier geeft de New American Standard 'shining sun' volgens mij weer als 'the light of dawn'. Het is een verwijzing naar het licht van de dageraad, dat steeds helderder schijnt, tot de volmaakte dag.

Hier volgt de New King James de King James Version vrij slaafs. In de King James wordt het woord 'perfect' voor de dag gebruikt, en daarom handhaaft de New King James dat woord. Maar het woord 'perfect' kan ook 'compleet' betekenen. Daarom denk ik dat de weergave van de New American Standard in dit geval een goed voorbeeld is van hoe wij deze woorden tegenwoordig iets duidelijker kunnen begrijpen. Daar staat:

Het pad van rechtvaardige mensen is als het ochtendlicht, dat steeds helderder schijnt tot het klaarlichte dag is.

De complete of volmaakte dag is de volle dag, wanneer de zon daadwerkelijk boven de horizon zichtbaar is. Daarvóór wordt de horizon lichter. Eerst is hij helemaal zwart, dan wordt hij donkerblauw, vervolgens lichter blauw en daarna oranje en rood.

Wanneer je bij zonsopgang naar de horizon kijkt, zie je hem van kleur veranderen en steeds helderder worden, totdat uiteindelijk de zon zelf zichtbaar is. En zo is het pad van de rechtvaardigen.

6

Christus' komst en een volwassen gemeente

Ik heb al eerder gezegd dat dit volgens mij werkelijk iets is waarvan Jezus ons aanspoorde het te verwachten met betrekking tot de rechtvaardige mensen op aarde, naarmate de volle dag van Zijn wederkomst dichterbij komt. We weten niet hoe nabij die is. Maar wanneer die ook komt, hij zal ongetwijfeld aangekondigd worden door een toename van heerlijkheid, een toename van licht.

Ik leid dat af uit een aantal verschillende dingen. Ik heb er al eerder op gewezen dat de uitspraak die Jezus in Mattheüs 24:27 deed:

want zoals de bliksem vanuit het oosten komt en zichtbaar is tot in het westen, zo zal ook de komst van de Zoon des mensen zijn.

MATTHEÛS 24:27

feitelijk vertaald kan worden, en naar mijn mening vertaald zou moeten worden als:

Zoals een helder licht van het oosten tot het westen te zien is, zo zal de komst van de Mensenzoon zijn.

Met andere woorden, niet als een bliksemschicht, maar als een zonsopgang. Het licht dat vanuit het oosten schijnt, is de zonsopgang. De komst van Christus wordt daar dus mee vergeleken.

En Petrus zei in 2 Petrus 1:19 dat wij acht moeten slaan op de Schriften van het Oude Testament:

En wij hebben het profetische woord, dat vast en zeker is, en u doet er goed aan daarop acht te slaan als op een lamp die schijnt in een duistere plaats, totdat de dag aanbreekt en de morgenster opgaat in uw hart.

2 PETRUS 1:19

Er gebeurt dus iets in ons hart. Er moet een zon opgaan. Misschien wordt er niet over ieder van ons afzonderlijk gesproken, al is dat misschien wel zo. Maar wellicht gaat het over de gemeente als geheel, die geleidelijk een volwassen man wordt.

En zo staat het in Efeze 4:11–13. Paulus zei dat Christus aan de gemeente sommigen als apostelen gaf, sommigen als profeten, sommigen als evangelisten en sommigen als herders en leraars. Waarvoor? Voor de toerusting van de heiligen, voor het werk van de bediening, voor de opbouw van het lichaam van Christus. Tot wanneer? Wat is hier het doel? Totdat wij allen komen tot de eenheid van het geloof en van de kennis van de Zoon van God, tot een volwassen man.

Paulus heeft eerder naar de gemeente verwezen als een man, een nieuwe man. Hij zei dat God de Jood nam en de heiden nam, de middelmuur die scheiding maakte tussen hen afbrak en in Zichzelf — dat wil zeggen, in Christus, in het lichaam van Christus — één nieuwe man maakte. Het lichaam van Christus is één nieuwe man. Dat staat in Efeze 2. Maar in Efeze 4:13 staat dat we een volwassen man moeten worden. Het lichaam van Christus moet opgroeien tot de volle maat van de gestalte van Christus en aan Christus gelijkvormig worden. Dat is de heerlijkheid die in ons geopenbaard zal worden, zegt Paulus. En zo worden wij van heerlijkheid tot heerlijkheid veranderd naar datzelfde beeld, zegt hij in 2 Korinthe 3:18.

Het Nieuwe Testament staat vol met dit soort verwijzingen. Wat God heeft gepredestineerd voor hen die Hij van tevoren kende, is dat zij naar het beeld van Zijn Zoon gevormd zouden worden, zegt Romeinen 8:29, enzovoort. Er zijn er nog zoveel meer.

Het zou mij niet verbazen als het pad van de rechtvaardigen een goede beschrijving is van wat God voor ogen heeft. Dat pad is als het licht van de dageraad, dat steeds helderder wordt tot de volle dag. Ik weet niet of Salomo dit begrip in gedachten had, maar misschien had de Heilige Geest het wel. Het Nieuwe Testament lijkt namelijk te suggereren dat de gemeente steeds meer op Christus gaat lijken en dat de heerlijkheid van de Heere steeds meer op ons komt.

7

De heerlijkheid van de komende dag

Er is een interessante passage. Die gaat waarschijnlijk over de eerste komst van Christus, maar sommigen denken dat die over de wederkomst van Christus gaat. En daarin wordt precies die beeldspraak van een aanbreekende dag gebruikt, in Jesaja 60. Het gaat beslist over de komst van Christus. Of het Zijn eerste of tweede komst is, daarover bestaat verschil van mening. Maar in Jesaja 60:1 staat:

Sta op, word verlicht, want uw licht komt en de heerlijkheid van de HEERE gaat over u op.

JESAJA 60:1

enzovoort.

Hier wordt over een zonsopgang gesproken, en over de heerlijkheid van de Heere die over Zijn volk opgaat. Dit lijkt te slaan op

terwijl wij verwachten de zalige hoop en verschijning van de heerlijkheid van de grote God en onze Zaligmaker, Jezus Christus.

TITUS 2:13

zoals Titus 2:13 zegt. Paulus zegt:

Door Hem hebben wij ook de toegang verkregen door het geloof tot deze genade waarin wij staan, en wij roemen in de hoop op de heerlijkheid van God.

ROMEINEN 5:2

en:

Christus in jullie is de hoop op heerlijkheid.

De hoop van de christen is heerlijkheid, en die heerlijkheid is het beeld van Christus, of de gelijkenis met Christus. God heeft gepredestineerd dat degenen die Hij van tevoren gekend heeft, naar het beeld van Christus gevormd zullen worden. Hoewel het een proces is, worden wij van heerlijkheid tot heerlijkheid steeds meer zoals Hij. Als geheel, zo lijkt het, moet het lichaam van Christus uitgroeien tot zo'n volwassen man.

8

Het Koninkrijk groeit naar rijpheid

Jezus vertelde in Markus 4 een interessante gelijkenis over het Koninkrijk van God. Hij zei:

Het Koninkrijk van God is als een man die zaad in de aarde zaaide. Daarna ging hij slapen en stond hij weer op, telkens opnieuw, en het zaad groeide vanzelf.

MARKUS 4:26-27

Maar daar houdt Hij niet op. Hij zei dat de aarde zelf het zaad liet groeien:

Eerst het sprietje, daarna de aar, oftewel de graankop op de halm, en vervolgens — zoals de King James zegt — het volle koren, het rijpe graan in de aar op de halm.

MARKUS 4:28

Jezus beschrijft de groei van Zijn Koninkrijk. Het begint als een grassprietje nadat het gezaaid is. Het zaad wordt gezaaid en er verschijnt een klein grassprietje. Het lijkt helemaal niet op een volle, volgroeide halm. Maar uiteindelijk vormen zich aren aan de halm, en in die aren wordt het graan zelf rijp. Er staat:

En als de vrucht het toelaat, zendt hij meteen de sikkel erin, omdat de oogsttijd aangebroken is.

MARKUS 4:29

Voordat Jezus komt, vóór de oogst, wacht Hij tot het graan rijp wordt.

Het volwassen worden van de heiligen is iets wat Paulus verwacht en wat Jezus verwacht. Misschien kunnen we dit vers in dat licht zien:

maar het pad van rechtvaardigen is als een schijnend licht, dat gaandeweg helderder gaat schijnen tot het volledig dag is geworden.

SPREUKEN 4:18

of:

tot het klaarlichte dag is zoals de New King James zegt.

9

Licht en duisternis groeien uiteen

In tegenstelling tot het pad van de rechtvaardige staat er in vers 19:

De weg van goddelozen is als de donkerheid. Zij weten niet waarover zij struikelen zullen.

SPREUKEN 4:19

Ze worden na verloop van tijd niet beter. Goddeloze mensen blijven ongeveer hetzelfde of worden slechter, terwijl de rechtvaardigen beter worden.

Sommigen zeggen misschien: 'Ik kijk naar de gemeente van vandaag en ik zie niet dat die zoveel beter wordt, in elk geval niet wat geestelijkheid en volwassenheid betreft. Het lijkt mij dat de gemeente waar ik naar kijk oppervlakkiger, zwakker en beschamender wordt.' Maar de gemeente is niet hetzelfde als de institutionele kerk. Institutionele kerken zijn een gemengd gezelschap van christenen, niet-christenen en halve christenen.

Wanneer we over de gemeente spreken, hebben we het over het lichaam van Christus: degenen die volgelingen van Jezus zijn, degenen die vasthouden aan het Hoofd. Zij zijn het lichaam. Dat is wat een lichaam doet: het draagt het hoofd. Degenen die in hun leven het gezag en de heerschappij van Christus hooghouden, zijn het ware lichaam van Christus. Ik geloof dat die groep steeds meer zoals Christus zal worden naarmate het tijdstip van Zijn komst dichterbij komt.

De weg van de goddelozen zal echter niet beter worden. Die zal niet steeds lichter worden. Hier staat niet dat ze slechter worden, maar ze hebben wel de neiging dat te doen. Samenlevingen hebben de neiging in verval te raken als ze God niet volgen, en Romeinen 1 is een goed voorbeeld van die neiging. Eerst willen ze eenvoudigweg niet aan God denken. Dan geeft God hen over aan hun schandelijke hartstochten. Ze blijven daarin volharden, en uiteindelijk geeft Hij hen over aan verwerpelijke denkpatronen.

Degenen die Christus niet volgen en die de waarheid in hun ongerechtigheid onderdrukken, zoals Paulus het in Romeinen 1 uitdrukt, worden overgegeven aan steeds slechter gedrag. Maar de rechtvaardigen worden steeds beter. De polarisatie wordt dus groter naarmate we het einde naderen.

Zo is het ook in de gelijkenis van de tarwe en het onkruid. In het vroege groeistadium lijken de tarwe en het onkruid zoveel op elkaar dat niemand naar buiten durft te gaan om te proberen het onkruid te verwijderen. Want dan zou hij misschien per ongeluk ook tarwe uittrekken. Maar wacht tot de oogst. Wacht tot ze allebei hun uiteindelijke vorm hebben bereikt. Dan zijn de tarwe en het onkruid duidelijk van elkaar te onderscheiden. Naarmate christenen meer op Christus gaan lijken en de wereld verdergaat op de weg die zij los van Christus bewandelt, zouden de polarisatie en het onderscheid steeds duidelijker moeten worden: wie werkelijk een dienaar van God is en wie werkelijk niet.

10

Het hart en ware reinheid

Nu vers 20:

Mijn zoon, sla acht op mijn woorden, neig je oor tot wat ik zeg.
Laat ze niet wijken van je ogen, bewaar ze in het binnenste van je hart. Ze zijn immers leven voor wie ze vinden, en genezing voor heel hun vlees.

SPREUKEN 4:20-22

Opnieuw is het idee dat het gezonder is om zo te leven, als je de wegen van de wijsheid volgt.

Vers 23:

Bescherm je hart boven alles wat te behoeden is, want daaruit zijn de uitingen van het leven.

SPREUKEN 4:23

Dat is een prachtig vers. Je bewaakt je hart. Je hart is de bron van alles wat uit je voortkomt. Jezus zei hetzelfde, alleen in iets andere bewoordingen, in Markus hoofdstuk 7. Daar stelde Hij het naleven van voorschriften die geen invloed hebben op je ziel en je karakter tegenover iets anders. In dit specifieke geval ging het om je op de juiste manier wassen.

De Joden wasten hun handen en allerlei dingen voordat ze aten. Ook dit deden ze niet uit enige bezorgdheid om de hygiëne, maar omdat ze zich zorgen maakten over rituele reinheid. Ze waren bang dat ze ritueel onrein zouden worden als ze enig contact met heidenen hadden. We hebben het hier niet over ziektekiemen, want als je je zorgen maakte om ziektekiemen, zou het aanraken van een heiden ongeveer even riskant zijn als het aanraken van een Jood. Maar het aanraken van een Jood maakte je niet onrein, terwijl het aanraken van een heiden dat wel deed.

Sterker nog, als de wind toevallig over Samaria naar Judea waaide en je gezicht raakte, werd je als onrein beschouwd, omdat de wind die over Samaria was gegaan verontreinigend was. De Joden hadden al deze traditionele ideeën bedacht. Dat is niet wat het Oude Testament leert. Het is wat de Joden, de rabbijnen, onderwezen. Je kon door bijna alles verontreinigd worden: door het huis van een heiden binnen te gaan, enzovoort.

Daarom wasten de Farizeeën zich voortdurend. Telkens als ze van buiten binnenkwamen, namen ze aan dat iets hen waarschijnlijk had verontreinigd. Daarom verrichtten ze deze ceremoniële wassingen om ritueel rein te blijven. De discipelen van Jezus deden dat niet en werden daarom bekritiseerd. Jezus verdedigde Zijn discipelen. Ze hadden gegeten zonder eerst hun handen op de rituele manier te wassen.

Jezus zei tegen de Farizeeën:

Er is niets dat van buitenaf de mens binnengaat, dat hem kan verontreinigen; maar de dingen die van hem uitgaan, die zijn het die de mens verontreinigen. Als iemand oren heeft om te horen, laat hij dan horen.

MARKUS 7:15-16

Toen kwamen de discipelen naar Hem toe en vroegen Hem wat Hij hiermee bedoelde. Hij zei — dit is vers 18:

En Hij zei tegen hen: Bent ook u zo onwetend? Ziet u niet in dat alles wat van buitenaf de mens binnengaat, hem niet kan verontreinigen? Want het komt niet in zijn hart maar in zijn buik en gaat in de afzondering naar buiten. Zo wordt al het voedsel gereinigd.

MARKUS 7:18-19

Met die opmerking reinigde Jezus dus alle voedingsmiddelen, of verklaarde Hij alle voedingsmiddelen rein. Dat is wat dit betekent.

Vers 20:

En Hij zei: Wat uit de mens naar buiten komt, dat verontreinigt de mens. Want van binnenuit, uit het hart van de mensen, komen voort kwade overwegingen, alle overspel, ontucht, moord, diefstal, hebzucht, allerlei kwaadaardigheid, bedrog, losbandigheid, afgunst, lastering, hoogmoed, dwaasheid; al deze slechte dingen komen van binnenuit en verontreinigen de mens.

MARKUS 7:20-23

Dat betekent hebzucht.

11

Wat het hart in- en uitgaat

Waarom? Hij zei dat het is omdat ze uit het hart voortkomen. Een mens is in wezen wat zijn hart is. Het is belangrijk dat je je hart bewaakt, want er komen niet alleen dingen uit je hart, er kunnen ook dingen je hart binnengaan. Jezus maakte heel duidelijk dat wat je eet niet je hart binnengaat. Daarom zal wat je eet je nooit verontreinigen. Want of je hart verontreinigd is, bepaalt of jij een verontreinigd of een rein mens bent. God kijkt naar het hart.

Maar de HEERE zei tegen Samuel: Kijk niet naar zijn uiterlijk en ook niet naar de hoogte van zijn gestalte, want Ik heb hem verworpen. Het is namelijk niet wat de mens ziet, want de mens ziet aan wat voor ogen is, maar de HEERE ziet het hart aan.

1 SAMUEL 16:7

Het hart zorgt ervoor dat er belangrijke dingen uit je leven voortkomen, want je leeft je leven vanuit je hart. Jezus zei zelfs in Mattheüs 12:

Adderengebroed! Hoe kunt u goede dingen spreken, terwijl u slecht bent? Want uit de overvloed van het hart spreekt de mond.

MATTHEÛS 12:34

Niet alleen de mond spreekt, maar, zoals we zojuist zagen, overspel, ontucht, afgoderij en dronkenschap komen allemaal uit het hart voort. Slecht gedrag komt voort uit een slecht hart.

Maar het hart brengt niet alleen gedrag en woorden voort. Het neemt ook dingen in zich op. Niet door te eten, maar beslist wel door te horen en te zien. De oogpoort en de oorpoort zijn de wegen waarlangs invloed je denken binnenkomt. Als je omarmt wat je oren binnenkomt en het is slecht, dan zal het je hart slecht maken. Slechte raad aannemen en met de verkeerde mensen omgaan, zodat hun mening over jou

belangrijk voor je wordt, vormt je hart en je verlangens. Je hart kan verdorven worden. Als je hart verdorven is, zal natuurlijk ook verdorven zijn wat eruit voortkomt.

Er zijn dingen die het hart binnengaan en het vormen, en dan is er wat uit het hart voortkomt. Wat uit het hart voortkomt, is al je gedrag, alles wat je zegt, al je invloed en je hele reputatie. Het komt voort uit wat er in je hart is. Je moet je hart dus bewaken tegen de dingen die het binnengaan en het op de verkeerde manier vormen. Dat is wat het betekent om je hart te bewaken.

12

Bewaak je hart tegen schadelijke invloed

In vers 23 betekent het woord 'keep' 'bewaken'. In de New King James staat namelijk:

Bescherm je hart boven alles wat te behoeden is, want daaruit zijn de uitingen van het leven.

SPREUKEN 4:23

De uitdrukking 'with all diligence' betekent in het Hebreeuws letterlijk 'above all keeping'. Bewaak je hart boven alles wat je bewaakt. Dat wil zeggen: van alle dingen die je bewaart of bewaakt, moet je je hart boven die dingen, of meer dan die dingen, bewaken.

Bewaak je je bezittingen? Doe je je deuren op slot wanneer je weggaat, zodat ze niet worden gestolen? Doe je je auto op slot? Bescherm je je gezin tegen gevaar? Bescherm je je tuin tegen vogels en ongedierte? Er zijn allerlei dingen die we waardevol vinden, bewaken en beschermen. Maar hij zegt: bewaak boven alles wat je bewaakt je hart. Dat is het allerbelangrijkste, want je hart is wie je bent. Het kan worden binnengedrongen als je niet zorgvuldig waakt tegen zo'n indringing. We lezen immers dat

Toen dan de maaltijd plaatsvond en de duivel Judas Iskariot, de zoon van Simon, al in het hart gegeven had Hem te verraden,

JOHANNES 13:2

Zijn hart werd niet goed bewaakt. De duivel kon er dingen in leggen. En als je je hart niet bewaakt, kunnen invloeden van buitenaf er dingen in leggen. Dat zou natuurlijk betekenen dat je onderkent welke uitwerking de dingen die je hoort en ziet op je hebben. Dit zou ongetwijfeld een grote rol moeten spelen bij onze keuze van vermaak.

Wat we ter ontspanning doen, vormt in het bijzonder onze gevoeligheden. Want wanneer we worden vermaakt, tenminste wanneer we zelf vinden dat dat is wat er gebeurt, zijn we minder op onze hoede. Als je met een ongelovige in debat bent, ben je op je hoede. Als je gewoon voor de televisie zit te ontspannen, je verstand op nul wilt zetten en alles in je op wilt nemen, dan neem je natuurlijk door osmose de waarden, suggesties en moraal over. Dat gebeurt op momenten waarop je wordt vermaakt. Juist het kanaal van vermaak is een open kanaal waardoor gedachten en filosofieën tot je kunnen komen.

Als je veel naar komieken of naar allerlei andere dingen luistert, waaronder muziek, dan worden gedachten die je de eerste keer dat je ze hoorde geschokt zouden hebben, uiteindelijk gewoon voor je. Je raakt er afgestompt voor. Je hart raakt er ongevoelig voor. Uiteindelijk worden ze niet echt meer beschouwd als iets waarover je verontrust zou moeten zijn. In zekere zin zijn we tevreden met onszelf als we op een punt komen waarop we niet echt meer geschokt zijn. We hebben er geen moeite mee. We zijn niet al te preuts. Maar de neiging om niet langer geschokt te zijn door dingen die ons ooit schokten, hoeft geen goed teken te zijn. Het hoeft geen teken te zijn van toegenomen geestelijke gevoeligheid, maar misschien juist van toegenomen geestelijke afstomping. Ons hart wordt langzaam hervormd door invloeden waarvan we toelaten dat ze het hervormen. We moeten dus voorzichtig zijn met de invloeden die we in ons leven toelaten, anders begint ons hart misschien hervormd te worden.

13

Vermaak, afstomping en zelfonderzoek

Toen mijn kinderen opgroeiden, stonden we thuis geen enkele film met een R-classificatie toe. Alleen kinderfilms waren toegestaan. Toen mijn kinderen ouder werden, zagen ze enkele films met een R-classificatie. Die hadden die classificatie niet vanwege morele inhoud, maar meer vanwege geweld, films zoals Braveheart.

Natuurlijk spelen er in die film ook enkele morele kwesties, maar veel oorlogsfilms krijgen een R-classificatie omdat het geweld er nadrukkelijker en aanschouwelijker in beeld wordt gebracht. Toen mijn kinderen oudere tieners waren, begonnen ze zulke films te bekijken bij vrienden thuis en dergelijke. Uiteindelijk betekende die R-classificatie niet zoveel meer, en keken we af en toe naar films met een R-classificatie.

Uiteindelijk komen er natuurlijk ook andere dingen in die films voor. Je ziet die en denkt: 'Als christen voel ik me hier niet erg prettig bij, maar over een paar seconden is het voorbij. De film is goed. Deze scène is niet erg aangenaam. Ik voel me niet goed bij wat er in deze specifieke scène gebeurt, of bij de morele kwesties die daarin spelen, maar het is snel voorbij. Daarna gaat de film verder en kunnen we er nog steeds van genieten.'

Dat is ongetwijfeld iets wat veilig kan worden gedaan. Je kunt eenvoudig zeggen: 'Ik keur dat niet goed. Over het algemeen is de film goed. Aan het einde van de film geeft hij me zelfs een bijna opbouwend gevoel, vanwege de manier waarop hij afloopt. Aan het eind heb je een goed gevoel over alles. Maar er zijn bepaalde delen die ik niet goed vind. Ik houd niet van de taal die die persoon gebruikt. Ik houd niet van wat er op seksueel gebied tussen deze twee personages speelt. Maar over het algemeen is de film best goed.' Zo beginnen we tegenover die andere gedeelten minder op onze hoede te zijn.

Ik herinner me dat ik, toen mijn kinderen klein waren en we niet veel films keken, er echt last van had als ik ooit grove taal in een film hoorde. Ik dacht: 'Ik hoor dat niet graag.' Maar uiteindelijk hoorde ik het vaak genoeg dat ik er niet zoveel last meer van had. Ik dacht: 'Dat is geen goede ontwikkeling. Ik denk dat ik er waarschijnlijk wel last van zou moeten hebben.'

Aan de andere kant leven we in een wereld waarin we dat voortdurend zullen horen. Als we al te preuts zijn en moeten zeggen: 'Ik kan niet in de buurt zijn van mensen die zo praten,' dan lijken we misschien niet echt op Jezus. Want de mensen met wie Hij tijd doorbracht, praatten waarschijnlijk soms ook zo. Maar we moeten in de gaten houden wat er in ons hart gebeurt. Dat is hier de voornaamste les. Het is niet zo dat je

jezelf niet mag toestaan iets te horen of te zien wat moreel twijfelachtig is. Maar als je merkt dat je houding ertegenover verandert in een richting die niet positief is, dan pas je iets aan.

Er is seculiere muziek uit de jaren zeventig die ik mooi vind. Over het algemeen heeft die een positieve uitwerking op me. Hoewel het seculiere muziek is, herinnert ze me namelijk aan de Jezusbeweging. Ze herinnert me aan de jaren zeventig, die voor mij geestelijk goede tijden waren. Maar als ik er te lang naar luister, merk ik dat ik die liedjes gewoon in mijn hoofd begin te krijgen. Ik besef dat dit niet is wat ik in mijn hoofd behoor te hebben. Ik wil die liedjes niet in mijn hoofd hebben.

Je stelt niet zomaar een wet in. We zijn niet wettisch en zeggen niet dat je nooit een werelds liedje mag horen. Maar je moet je hart in de gaten houden en zeggen: ‘Wat doet dit nu met mij?’ Toen ik gisteren naar deze muziek luisterde, deed die me denken aan de goede oude tijd van de Jezusbeweging. Ik voelde me teruggebracht naar de positieve geestelijke herinneringen aan die tijd. Maar vandaag luister ik ernaar en heeft die muziek dat effect niet op me. In plaats van wetten en regels op te stellen, bewaak je je hart. Je zet daar een wachtpost neer en zegt: ‘Welke invloed heeft dit, wat ik binnenlaat, op mijn hart? Is het tijd om die invloed voorlopig niet meer binnen te laten, totdat die invloed er niet meer van uitgaat?’

Het verzorgen van je ziel kost volgens mij net zoveel arbeid als het grootbrengen van een kind, of het verzorgen van een tuin waarvan je goede vruchten probeert te krijgen en waarin onkruid en roofdieren en dergelijke zijn. Je moet het bijhouden. Je moet het in het oog houden. Je kunt de zaak niet gewoon op de automatische piloot zetten en een paar maanden later terugkomen om te zien hoe alles ervoor staat. Je moet over je hart waken, want als het verdorven raakt, raak jij verdorven. Uit je hart en uit de gesteldheid ervan zullen de dingen voortkomen die bepalen wie je bent en wat je doet. De bronnen van het leven ontspringen aan die fontein van je hart.

14

Je woorden onthullen je hart

Vers 24:

Doe weg van jou valsheid van mond en houd bedrog van lippen
ver van je verwijderd.

SPREUKEN 4:24

Natuurlijk zijn hart en mond heel nauw met elkaar verbonden. Zoals Jezus zei:

Waar het hart vol van is, loopt de mond van over.

Daarom zei Jezus in dezelfde context, in Mattheüs 12, dat een mens van elk ijdel woord dat hij spreekt rekenschap zal geven op de oordeelsdag. Waarom is dat zo? Omdat de ijdele woorden die je spreekt, onthullen wat er in je hart is. Op de oordeelsdag zal het erom gaan hoe je hart ervoor staat. Maar in plaats dat God je moet oordelen op grond van zoiets abstracts en onzichtbaars als de toestand van je hart, kan Hij eenvoudig je woorden laten zien en zeggen: 'Dit is wat er in je hart is.'

Elk ijdel woord dat je spreekt — met ijdele woorden worden dus ondoordachte woorden bedoeld — weerspiegelt wat er in je hart is. Natuurlijk kun je een slecht hart hebben en, als je niet ondoordacht te werk gaat, er zorgvuldig voor zorgen dat je goede, aanvaardbare godsdienstige dingen zegt. Zo kun je mensen laten denken dat je een heel rechtvaardig mens bent, omdat je ervoor hebt gezorgd dat je alleen rechtvaardige dingen zegt wanneer je onder rechtvaardige mensen bent. Maar dat komt doordat je je mond beheerst. De ondoordachte woorden die uit je mond komen, de woorden die je er onbewaakt uit flapt, zullen zo ongeveer laten zien hoe je ervoor staat.

En dus:

Praat niet bedrieglijk en blijf ver van verdorven taal.

15

Je blik bepaalt het pad van je voeten

Na het hart en de mond te hebben genoemd, spreken we nu over de ogen en de voeten. Hij zegt:

Laten je ogen recht vooruitkijken en je oogleden zich recht vóór je houden. Baan het spoor voor je voet, en laten al je wegen vaststaan. Wijk niet af naar rechts of naar links, keer je voet af van het kwade!

SPREUKEN 4:25-27

Natuurlijk hoef je daar maar even over na te denken om te beseffen dat hij het niet over je letterlijke ogen en je letterlijke voeten heeft. Hij zegt niet dat je je ogen in letterlijke, lichamelijke zin gericht moet houden op de weg die direct voor je ligt. Het is ook geen zonde om linksaf te slaan als de weg nu eenmaal naar links buigt, of als je die kant op moet om te komen waar je naartoe wilt. In lichamelijke zin is het niet verkeerd om rechtsaf of linksaf te slaan. Hij spreekt beeldend. Houd je ogen gericht op datgene waarop ze gericht moeten zijn, en je voeten zullen volgen.

De ogen leiden de voeten. Als ze dat niet doen, loop je ergens tegenaan. Soms kijk je de ene kant op en loop je de andere kant op, en dan bots je ergens tegenaan. Normaal gesproken volgen je voeten vanzelf de richting waarin je ogen kijken. Waar je voeten naartoe gaan, zal je bestemming bepalen, de uitkomst. Daarom moet je, voordat je handelt, nadenken over waar je naar kijkt. Je moet beslissen waarop je je aandacht zult richten. Zullen je ogen op Christus gericht zijn? Zullen je ogen gericht zijn op het nastreven van godsvrucht? Of zullen ze gericht zijn op alles in de wereld wat ze afleidt?

Hij zegt dat je je ogen rechtstreeks gericht moet houden op datgene waarop ze gericht horen te zijn. Dan overweeg je het pad van je voeten. In feite kies je je pad, in plaats van zomaar doelloos rond te dwalen. Waarop je je ogen richt, zal bepalen waar je voeten naartoe gaan.

16

Waarschuwing voor de immorele vrouw

Nu staat er in hoofdstuk 5:

Mijn zoon, sla acht op mijn wijsheid, neig je oor tot mijn inzicht, zodat je bedachtzaamheid in acht neemt, en je lippen kennis bewaren.

SPREUKEN 5:1-2

Nu begint hij over een immorele vrouw te spreken. Dit is de tweede keer dat we deze vrouw in Spreuken tegenkomen, want eerder, in hoofdstuk 2, sprak hij erover dat onderscheidingsvermogen en wijsheid je voor de immorele vrouw zullen bewaren. In hoofdstuk 2, vers 16:

om je te redden van de vreemde vrouw, de onbekende die met haar woorden vleit, die de leidsman van haar jeugd verlaat, en het verbond van haar God vergeet.

SPREUKEN 2:16-17

Dat wil zeggen, ze bedriegt haar man.

Daarna gaat het verder over deze immorele vrouw, die je moet mijden. Wijsheid zal je ervoor bewaren dat je voor haar verleiding bezwijkt.

Ook in hoofdstuk 5, hoofdstuk 6, hoofdstuk 7 en hoofdstuk 9 keert hij steeds weer terug naar dit onderwerp: de gevaren rond ongeoorloofde seks waarvan zijn zoon zich bewust moet zijn. Het gaat over de immorele vrouw. Uiteraard zal zij geen probleem vormen tenzij hij ook een immorele man is. Immorele vrouwen bezorgen immorele mannen problemen, maar ze kunnen ook problemen bezorgen aan mannen die moreel willen leven. Dat wil zeggen, ze kiezen ervoor moreel te leven, maar ze kunnen verleid worden. Daarom wordt zij een verleidster genoemd.

Hetzelfde geldt natuurlijk ook andersom. Een man kan ook een vrouw verleiden. Maar Salomo geeft geen raad aan zijn dochters, anders zou hij het misschien over de verleidende man hebben. Hij spreekt tot zijn zoon over een zwakheid die kenmerkend is voor jonge mannen: hun aantrekkingskracht tot vrouwen. Vrouwen zijn niet allemaal verleidsters, al kan een man die kwaad in zijn hart heeft geneigd zijn hen allemaal als seksobjecten te zien. Er zijn vrouwen die dat werkelijk aanmoedigen. Salomo waarschuwt zijn zoon in het bijzonder voor de vrouwen die immorele verhoudingen zullen aanmoedigen.

Hij zegt in vers 3:

Want de lippen van een vreemde vrouw druipen van
honingzeem, haar gehemelte is gladder dan olie,

SPREUKEN 5:3

Dat wil zeggen, ze probeert hem met gladde, verleidelijke praat voor zich te winnen. Ook in hoofdstuk 7, vers 14 tot en met 21, wordt verwezen naar haar woorden waarmee ze een man verleidt. Daar nemen we nu niet de tijd voor, want later zullen we dit onderwerp afzonderlijk bekijken in onze thematische studie van Spreuken.

17

De verleidelijke woorden van overspel

In hoofdstuk 7, vers 14, hebben we een voorbeeld van hoe ze tegen een jonge man spreekt wanneer ze hem probeert te verleiden. Ze zegt tegen hem:

Ik moet dankoffers brengen, ik ben vandaag mijn
geloften nagekomen.

SPREUKEN 7:14

Met andere woorden, ik ben naar de kerk geweest, dus met God heb ik afgerekend. Nu kunnen we zondigen tot de volgende keer. Zo denken veel mensen over hun godsdienst. Zolang ik naar de kerk ga, mijn tienden geef en de gebeden uitspreek, of ga

biechten als ik katholiek ben, of wat dan ook, maakt het niet uit hoe ik in de tussentijd leef. Zo staat zij erin: met God heb ik afgerekend.

Ze zegt tegen de man:

Daarom ben ik naar buiten gegaan, jou tegemoet om je ijverig te zoeken en — daar vond ik je! Ik heb mijn rustbank opgemaakt met dekens, kleurige spreien van Egyptisch linnen. Mijn slaapplaats heb ik besprenkeld met mirre, aloë en kaneel.

SPREUKEN 7:15-17

Daarmee spreekt ze tot zijn verbeelding en tot zijn zintuigen, zijn gezichtsvermogen en zijn reuk. Ze zegt:

Kom, laten we dronken worden van liefde, tot de morgen toe, laten we samen genieten van grote liefde. Want mijn man is niet thuis, hij is voor een verre reis vertrokken. Hij heeft de geldbuidel in zijn hand meegenomen, op de dag van de volle maan zal hij thuiskomen.

SPREUKEN 7:18-20

Met andere woorden, hij heeft veel geld bij zich en zal lang wegblijven. Het idee is: we zullen niet betrappt worden. Zo maakt ze met haar gladde woorden alles gereed om haar doelwit te verleiden.

In Spreuken 5:3 druipen haar lippen van honing. Haar mond is gladder dan olie, waarmee haar woorden worden bedoeld.

18

De bittere gevolgen van verleiding

maar het laatste van haar is bitter als alsem, scherp als een tweesnijdend zwaard. Haar voeten dalen af naar de dood, haar voetstappen sturen aan op het graf;

SPREUKEN 5:4-5

Hier wordt het vertaald met 'hel'; eigenlijk staat er Sheol, de plaats van de doden.

opdat je het pad ten leven niet zou inslaan, zwalken haar sporen zonder dat je het beseft.

SPREUKEN 5:6

Ik denk dat 'je kent ze niet' betekent dat je niet vertrouwd bent met het pad dat zij bewandelt. Ze is voor jou onvoorspelbaar. Daarom zul je in zekere zin in verwarring raken als je haar pad kiest. Je weet niet welke kant het op zal gaan en waar je uiteindelijk zult uitkomen.

Nu dan, kinderen, luister naar mij en wijk niet af van de woorden van mijn mond. Houd je weg ver bij haar vandaan en kom niet in de nabijheid van de deur van haar huis,

SPREUKEN 5:7-8

Met andere woorden, vermijd zelfs de plaats waar de verleiding je waarschijnlijk zal treffen.

opdat je je waardigheid niet aan anderen geeft en je jaren aan een meedogenloze,

SPREUKEN 5:9

In het Hebreeuws staat er eigenlijk ‘aan een wreedaard’. Het verwijst niet noodzakelijk naar een bepaalde persoon. De commentatoren kunnen werkelijk niet met zekerheid zeggen wie die wreedaard is. Maar het kan gewoon een algemene aanduiding zijn voor iemand die je zou kunnen chanteren. Je gaat met de vrouw van je buurman naar bed, en vervolgens kun je gechanteerd worden. Sterker nog, misschien chanteert zij je zelf wel. Dat is moeilijk te zeggen.

Als je er een of ander geheim immoreel leven op nahoudt, ben je kwetsbaar voor chantage en kun je gedwongen worden je eer te verliezen, enzovoort.

opdat vreemden zich niet verzadigen met jouw kracht, en je
zwoegen ten goede komt aan het huis van een onbekende,

SPREUKEN 5:10

De Engelse vertaling waarop deze uitleg berust, spreekt hier over ‘rijkdom’. Dat wil zeggen, als ze je chanteren, moet je hen afkopen. Politici moeten mensen soms betalen om hun mond te houden. Is dat onlangs eigenlijk niet in het nieuws gebeurd? Ik weet niet meer welke politicus het was; het zijn er zo veel.

Het zijn er zo veel. Maar volgens mij werd er onlangs een politicus betrapt omdat hij zijn minnares had afbetaald, of zoiets, om het geheim te houden toen hij zich verkiesbaar stelde. Dat was Edwards, nietwaar? Dit is een voorbeeld van zoiets. Uiteindelijk moet je je rijkdom geven aan iemand die je chanteert omdat diegene je verleid heeft. En je geeft je arbeid weg:

de opbrengst van je harde werk komt in het huis van een vreemde terecht.

19

De vreemde vrouw en berouw achteraf

De vreemdeling is de vrouw zelf. De gedachte hier is dat de prostituee, of de vrouw die haar man bedriegt, waarschijnlijk een van de vreemde vrouwen in Israël is. Niet dat een Joodse vrouw niet immoreel of overspelig kon zijn, maar de Joden hadden tenminste de wet. De vreemdelingen die onder hen woonden, brachten hun culturele

denkbeelden mee, waaronder het open huwelijk. Niet echt een open huwelijk, maar immoraliteit. De heidenen hadden natuurlijk zeer losse seksuele normen. Daarom wordt de immorele vrouw vaak de vreemde vrouw genoemd.

‘Vreemd’ betekent in de Bijbel doorgaans buitenlands, maar het kan ook gewoon betekenen dat zij vreemd is voor jou. Zij is niet jouw vrouw. Zij is niet jouw echtgenote; zij is de echtgenote van iemand anders. Het hoeft niet te betekenen dat zij werkelijk uit een ander ras of een ander volk komt, hoewel dat wel zou kunnen, want er woonden genoeg vreemdelingen in Israël. Zoals ik al zei, deelden zij de morele normen van Gods wet niet. Soms denkt hij misschien aan een echte buitenlandse vrouw die zich prostitueert en de Joodse mannen verleidt.

Salomo wist veel van buitenlandse vrouwen. Hij trouwde met veel buitenlandse vrouwen en zij keerden zijn hart van God af. Hij volgde het advies dat hij zijn zoon gaf zelf niet op, maar het advies was goed. Het zou ook voor hem goed zijn geweest om het op te volgen.

Vers 12: ‘En dan zul je zeggen’ — dat wil zeggen, wanneer je in deze toestand terecht bent gekomen:

en je zegt: Hoe heb ik vermaning kunnen haten, en heeft mijn hart bestraffing kunnen verwerpen, en heb ik niet geluisterd naar de stem van mijn leraren, mijn oren niet geneigd tot mijn leermeesters!

SPREUKEN 5:12-13

Hij zegt: ‘Ik had beter moeten weten. Mij was dit verteld voordat ik deze dingen deed. Mijn vader, mijn leraren en mijn rabbijnen hadden mij gezegd dat ik hier niet in moest vervallen.’ Als je er eenmaal in vervalt, zul je wensen dat je had opgelet. De volgende keer weet je beter, maar voor jou is het dan misschien een beetje te laat.

In bijna alle kwaad heb ik verkeerd, in het midden van de gemeente en de gemeenschap!

SPREUKEN 5:14

Ik weet niet zeker wat de verwijzing naar het midden van de gemeente en de samenkomst betekent. Misschien zegt hij dat hier geen excuus voor was, omdat hij volop steun had. Hij had de gemeenschap die God aanbad om zich heen. Hoe kon het dan dat hij geen aandacht schonk aan hun onderwijs en zichzelf te gronde richtte?

20

Het huwelijk als bescherming tegen begeerte

Dit volgende gedeelte, vers 15 tot en met 19, is echt een klassieke passage over hoe je seksuele zonde vermijdt, en dat is: trouwen. Het is duidelijk dat niet iedereen die mogelijkheid heeft. Veel mensen zouden graag willen trouwen, maar de gelegenheid heeft zich niet voorgedaan. Het is dus niet het wondermiddel, de alles genezende oplossing die voor iedereen werkt.

Maar Paulus zei natuurlijk iets wat daar sterk op leek. Toen hij in 1 Korinthe 7 sprak tot mensen die overwogen om bewust ongehuwd te blijven, zei hij:

Als je jezelf kunt beheersen, blijf dan ongehuwd. Dat is een uitstekende mogelijkheid.

1 KORINTHE 7:8-9

Maar hij zei:

Als je jezelf niet kunt beheersen, als je geen zelfbeheersing hebt, trouw dan, want het is beter te trouwen dan te branden.

1 KORINTHE 7:9

Paulus ziet het huwelijk als een legitieme mogelijkheid, zelfs als een oplossing voor het probleem van de onbeheersbare begeerten van een ongehuwde man.

Salomo ziet dat ook. Waarschijnlijk zou zijn zoon trouwen. Waarschijnlijk hadden ze in die tijd gearrangeerde huwelijken. In vers 15 zegt hij:

Drink water uit je eigen bak, stromend water uit je eigen put.

SPREUKEN 5:15

Dat was een metafoor voor zijn eigen vrouw. Verkwik jezelf seksueel; bevredig jezelf met de voorraad die zich in je eigen huis bevindt, in je eigen waterbak, niet die van je naaste.

Laten je bronnen zich naar buiten toe verspreiden, de waterbeken op de pleinen?

SPREUKEN 5:16

De hele seksuele relatie tussen man en vrouw wordt beschreven als jezelf verkwikken met een glas koud water op een warme dag. Zeker in een samenleving als de onze is het alsof je je seksueel, of geestelijk, in een woestijn bevindt waar een hevige dorst kan opkomen. Dat geldt waarschijnlijk nog meer voor onze samenleving dan voor die van hen, vanwege alle beelden die overal waar we kijken immoraliteit bij ons oproepen. Maar er moet een legitieme manier zijn om die dorst te lessen. Hij zegt dat je water moet drinken tegen die dorst. Dat wil zeggen: heb een intieme relatie, maar met je eigen vrouw.

Hij maakt dat duidelijk in vers 18. Hij zegt:

Moge je levensbron gezegend zijn en verblijd je over de vrouw van je jeugd: een zeer lieflijke hinde, een bevallig steengeitje. Laten haar borsten jou te allen tijde dronken maken, dool voortdurend rond in haar liefde.

SPREUKEN 5:18-19

We zien dezelfde metaforen die hij in Hooglied gebruikt — vreemde metaforen, maar beslist kenmerkend voor hem:

Laat je altijd meeslepen door haar liefde.

21

Intimiteit en wederzijdse bescherming

In plaats van kwetsbaar te zijn voor verleidingen buiten het huwelijk, moet je een verrukkelijke relatie met je eigen vrouw ontwikkelen, zodat je verkwikt wordt en die dorst, die honger, wordt gestild. Dan loop je niet over straat terwijl je hunkert naar seksuele intimiteit, omdat je die thuis niet krijgt. Dit is natuurlijk onderwijs aan een man, maar hierin ligt ook een impliciet gebod aan de vrouw. Een vrouw die zich op deze manier zonder terughoudendheid beschikbaar stelt voor haar man, beschermt hem en zichzelf tegen de vernietiging van hun huwelijk. Het is duidelijk dat een vrouw zou kunnen zeggen: ‘Nou, ik heb er gewoon niet zo veel behoefte aan als mijn man, en hij moet daar maar mee omgaan.’ Dat is ook zo, maar misschien gaat hij er niet goed mee om.

Vaak begrijpen vrouwen, echtgenotes, de behoeften van hun man niet. Eerlijk gezegd begrijpen mannen de behoeften van hun vrouw niet. Dat is een veelvoorkomend probleem. Maar een van de behoeften die zowel mannen als vrouwen hebben — en ik ben me daar bij mannen meer van bewust, omdat ik meer met getrouwde mannen praat — is dat mannen het gevoel hebben dat ze thuis een bepaalde soort relatie nodig hebben die hen beschermt tegen de verleidingen buitenshuis.

Nu hebben vrouwen dat ook nodig, des te meer omdat vrouwen vaker buitenshuis zijn. In alle generaties vóór die van ons of die van onze ouders waren vrouwen meestal thuis. Ze waren misschien net zo vatbaar voor verleiding als mannen, maar ze kwamen niet zo vaak in die situaties terecht als mannen. Mannen waren op de markt. Mannen waren op straat, bezig met hun werk, en kwamen soms verleidsters en dergelijke tegen. Maar getrouwde vrouwen waren gewoonlijk thuis, zorgden voor de kinderen, deden het huishouden en bevonden zich niet in die situaties.

Aan die instructie lag dus de veronderstelling ten grondslag dat de man degene is die gevaar loopt, en dat hij en zijn vrouw goed van dat gevaar op de hoogte moeten zijn. In vervoering raken door elkaars liefde duidt duidelijk op een zeer erotische relatie. Als je

denkt dat Salomo in de Bijbel niet in erotische relaties geloofde, lees dan het Hooglied van Salomo. Je zult merken dat hij daar precies hetzelfde standpunt inneemt als hier.

Het idee is dat je maar één vrouw nodig hebt. Als je een goede vrouw hebt en een goede relatie met haar kunt hebben, zul je niet zo sterk, en misschien helemaal niet, verleid worden door vrouwen buitenshuis. Dat is wat hij zijn zoon opdraagt te doen. Die verleidster is daarbuiten, maar jouw bescherming is dat je ervoor zorgt dat jij en je vrouw thuis een zeer bevredigende relatie hebben.

Natuurlijk geldt in onze tijd, nu vrouwen bijna net zo veel op de markt zijn als mannen, hetzelfde in de andere richting. Een man moet beschikbaar zijn voor zijn vrouw, omdat ook zij buitenshuis met seksuele toenaderingen te maken zal krijgen. Het zou fijn zijn als dat niet waar was, maar dit is de werkelijkheid waarin we leven.

22

God ziet zonde en wijsheid ziet de afloop

Hij zegt in vers 20 en 21:

Waarom zou je, mijn zoon, in vervoering raken van een immorele vrouw en de armen van een verleidster omhelzen? De wegen van een mens liggen immers voor de ogen van de HEERE, en Hij overziet al zijn paden.

SPREUKEN 5:20-21

Dat is de manier om immoraliteit te vermijden: houd dat voor ogen. Mensen die zich immoreel gedragen, doen dat gewoonlijk in wat naar zij hopen volledige afzondering is. Maar je hebt nooit volledige afzondering. Er kijkt altijd Iemand toe, en dat is God. De wegen van een man liggen voor Gods ogen. Als je niet aan een seksuele zonde zou toegeven wanneer iemand toekijkt, moet je beseffen dat er Iemand toekijkt, en dat is de Heere. Zo probeert hij zijn zoon bewust te maken van Gods aanwezigheid. Dat zal hem de beste aansporing en de beste hulp geven om de verleidingen van immoraliteit af te weren.

Vers 22:

Zijn ongerechtigheden nemen de goddeloze gevangen: met de banden van zijn zonde wordt hij vastgehouden.

SPREUKEN 5:22

Met andere woorden, God hoeft hem niets aan te doen. De zonden zelf halen hem in. De gevolgen van zijn eigen daden zijn al ernstig genoeg.

Hij zal sterven omdat er geen vermaning was, door zijn grote dwaasheid zal hij verdwalen.

SPREUKEN 5:23

Dit alles zien wij misschien slechts als wellustige dartelheid van een man die eropuit trekt en achter de vrouwen aan gaat, of iets dergelijks. Maar het gaat er niet om dat hij een dartel mannetje is. Het gaat erom dat hij een dwaas is. Het gaat erom dat hij niet de wijsheid heeft om de uiteindelijke afloop van iets te zien, en dat hij voor onmiddellijke bevrediging kiest in plaats van vooruit te kijken naar het moment waarop hij zal zeggen:

en je zegt: Hoe heb ik vermaning kunnen haten, en heeft mijn hart bestraffing kunnen verwerpen, en heb ik niet geluisterd naar de stem van mijn leraren, mijn oren niet geneigd tot mijn leermeesters! In bijna alle kwaad heb ik verkeerd, in het midden van de gemeente en de gemeenschap!

SPREUKEN 5:12-14

Wanneer Salomo dus spreekt over het seksueel zedelijke leven van zijn zoon en hem aanspoort om zo te leven, maakt hij dat alles onderdeel van zijn aansporing om wijs te zijn. Nu is wijs zijn het ene en zedelijk zijn het andere, maar die twee staan niet los van elkaar. Voor een godvruchtig man is wijsheid een morele kwestie. Iedere keer dat je Gods wet overtreedt, haal je je Gods ongenoegen op de hals. Niemand die God tot zijn vijand maakt, kan als verstandig worden beschouwd.

In hoofdstuk 4 van Jakobus wordt naar de wereld verwezen. Hij zegt in vers 4, Jakobus 4:4:

Overspelige mannen en vrouwen, weet u dan niet dat de vriendschap met de wereld vijandschap tegen God is? Wie dan nu een vriend van de wereld wil zijn, wordt als vijand van God aangemerkt.

JAKOBUS 4:4

Wil je de vijand zijn van Iemand Die je als een insect kan verpletteren, en dat ook zal doen als je volhardt in je opstand tegen Hem? Dat is niet het soort vijand dat je wilt krijgen. Het is niet wijs. God aan jouw kant houden is de weg van de wijsheid, en daarom geldt:

Het beginsel van wijsheid is de vreze des HEEREN en de kennis van de heiligen is inzicht.

SPREUKEN 9:10

Gods wetten overtreden terwijl God ieder moment toekijkt, is gewoon dom. Er is geen beter woord voor. Dat is wat Salomo zegt. Dwaas is het woord dat hij gebruikt. Wij zeggen dom.

Wijsheid zal iemand van dat gedrag weerhouden, zegt hij tegen zijn zoon. Zoek daarom wijsheid, en die zal voorkomen dat je in die valstrikken terechtkomt.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Spreuken 4:1-2
- Titus 2:1
- Titus 2:2
- Titus 2:3

- Titus 2:4
- Titus 2:5-6
- Spreuken 4:2
- Spreuken 4:2-9
- 1 Koningen 3:5
- Spreuken 4:10
- Spreuken 22:24-25
- Spreuken 4:18
- Mattheüs 24:27
- 2 Petrus 1:19
- Jesaja 60:1
- Titus 2:13
- Romeinen 5:2
- Markus 4:26-27
- Markus 4:28
- Markus 4:29
- Spreuken 4:19
- Spreuken 4:20-22
- Spreuken 4:23
- Markus 7:15-16
- Markus 7:18-19
- Markus 7:20-23
- 1 Samuel 16:7
- Mattheüs 12:34
- Johannes 13:2
- Spreuken 4:24
- Spreuken 4:25-27
- Spreuken 5:1-2
- Spreuken 2:16-17
- Spreuken 5:3
- Spreuken 7:14
- Spreuken 7:15-17
- Spreuken 7:18-20
- Spreuken 5:4-5

- Spreuken 5:6
- Spreuken 5:7-8
- Spreuken 5:9
- Spreuken 5:10
- Spreuken 5:12-13
- Spreuken 5:14
- 1 Korinthe 7:8-9
- 1 Korinthe 7:9
- Spreuken 5:15
- Spreuken 5:16
- Spreuken 5:18-19
- Spreuken 5:20-21
- Spreuken 5:22
- Spreuken 5:23
- Spreuken 5:12-14
- Jakobus 4:4
- Spreuken 9:10

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.